

DRŽAVA, KDO BO TEBE BRANIL?

Minule mesece je razen epidemije korona virusa zaznamovala razprava o investicijah v Slovensko vojsko. Predlog zakona o investicijah v Slovensko vojsko od 2021 do 2027 je že potrdil Odbor za obrambo Državnega zbora RS in kot ob do sedaj vseh večjih nabavah oborožitve in opreme je slovenska politika in postopoma tudi javnost, razdeljena. Poslanci koalicije so predlogu naklonjeni, opozicija zadržana, v stranki Levica pa zakonu ostro nasprotujejo in napovedujejo razpis referendum. Državni zbor je medtem že zavrnil predlog za razpis posvetovalnega referendum. Vlada je tudi že ocenila, da je zakonodajni referendum o tem zakonu nedopusten. Opozicija pa bo verjetno pripravila ustavno presojo odločitev.

KAJ NAS UČI BLIŽNJA PRETEKLOST?

Najprej si postavimo retorično vprašanje: ali želimo živeti v varnem okolju ali še bolje v varni državi? Na to vprašanje bi slovenska javnost v veliki večini odgovorila pritrdilno. Ta je danes že toliko ozaveščena, da izraza varnost ne razume kot trdo in le vojaško varnost, temveč tudi kot vprašanje ekonomske varnosti, socialnih odnosov, okolja, človeka kot posameznika in še bi lahko našteval. A zadnji in odločilni branik nacionalne države je še zmeraj vojska, tako kot je bila tudi branik plebiscitarne odločitve o osamosvojitvi. Spremenilo se je tudi razumevanje oboroženih sil. Vojske niso namenjene samo zoperstavljanju zunanjim nevarnostim, ampak sodelujejo tudi pri nadzoru nad notranjimi zadevami, policija pa v izrednih razmerah posreduje proti zunanjim nevarnostim. Po tej dokaj poenostavljeni razlagi bi vprašanje, ali vojski in policiji zagotoviti sodobno opremo in orožje, popolnoma odveč. Drugo vprašanje je seveda naš odnos do razumevanja različnih oblik varnosti, kjer smo ne samo površni, ampak tudi nerazumljivo tolerantni do povzročiteljev ali celo rušiteljev nacionalne varnosti. Spomnimo se bančne luknje, preplačane investicije v TEŠ 6, afere Patria in uničene celotne obrambne industrije, dolgoletnega ne reševanja težav v zdravstvenem in socialnem sistemu, uničevanja vsega javnega in še kaj drugega.

Tudi v minulih letih je bilo v procesih opremljanja Slovenske vojske nekaj primerov, kako lahko politične razprave negativno vplivajo na usodo nekaterih projektov, katerih realizacija je dolgoročnega pomena. Spomnimo se nabave lahke premične bolnišnice ROL-2LM, ki bi služila za nujno zdravstveno oskrbo poškodovanih v primerih, ko so bolnišnice in zdravstveni domovi zaradi množičnih nesreč prezasedeni in to je tudi primer epidemije. Z razširitvijo zmogljivosti (dodatnih postelj), ki so bile nabavljene iz sredstev za zaščito in reševanje (ZiR), bi lahko v njej delalo do 30 ljudi in oskrbovalo okoli 150 bolnikov. Radio Maribor je 17. maja 2019 poročal, da je SV preverila pripravljenost bolnice ROL-2LM skupaj s pripadniki severno makedonske in ameriške vojske ter pripadnikov zdravstvenih delavcev in gasilcev (Radio Maribor, 17. maj 2019). Marca letos pa je infrastruktura ROLE-2 skupaj z

opremo za ZiR bila postavljena v vojašnici Edvarda Peperka za primer potreb v okviru epidemije Covid-19. Prav tako primerne so vse zmogljivosti vojaške zdravstvene službe v Šentvidu v Ljubljani.

Že leta 2009 je bilo ugotovljeno, da ROL-2LM dosega relevantne vojaške standarde ter je posledično sposobna izvajati svoje naloge v mednarodnem okolju.

Drug takšen primer je usoda 18. Bataljona za jedrsko, radiološko, kemično in biološko obrambo Slovenske vojske. Bataljon je bil razen strogo vojaške namembnosti namenjen tudi za izvajanje nalog v sistemu zaščite, reševanja in pomoči. Bataljon je bil opremljen s sodobno opremo za dekontaminacijo, ustreznimi zaščitnimi sredstvi, laboratoriji, specializiranimi vozili, predvsem pa z usposobljenimi pripadniki. Vse to je uporabno tudi pri sedanjih epidemiji Covid-19.

Pri obeh zmogljivostih se postavljajo številna vprašanja: kje so vsa ta sredstva in kako jih čim bolj uporabiti tudi danes v epidemiji Covid-19, predvsem pa, čemu je bilo treba upočasniti in celo zaustaviti te zmogljivosti, ki so bile namenjene tako za potrebe nacionalne obrambe kot tudi za potrebe enot v mednarodnih operacijah in za potrebe doma v miru za zaščito in reševanje.

V Resoluciji o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025 (DZ RS, 23.11.2010) je namreč določen predvsem bojni značaj vojske, pomembni poslanstvi pa sta tudi sodelovanje v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter podpora drugim državnim organom pri zagotavljanju varnosti, kar pa določa tudi dvonamenski razvoj njenih zmogljivosti.

V tem delu pisanja sem poskušal izpostaviti načelo več namenskosti dela sredstev, ki se nabavljajo za Slovensko vojsko.

OD ČESA JE ODVISNA BOJNA PRIPRAVLJENOST SLOVENSKE VOJSKE?

V Zakonu o obrambi je pripravljenost Slovenske vojske opredeljena kot »stanje, ki odraža njeno sposobnost za izvrševanje z zakonom predpisanih nalog v miru in vojni«. Ocenjujejo se različni elementi, kot so kadri, oprema, načrti, oborožitev, usposobljenost in še nekateri. Vendar moj namen ni opisovanje posameznih elementov bojne pripravljenosti, ampak opozoriti vsaj na enega, ki jasno kaže na odnos državne in tudi lokalnih oblasti do svoje vojske - to je element »usposobljenosti«, o kateri se govori le mimogrede, je pa izrednega pomena za pripravljenost vojske.

Za doseganje ustrezne stopnje usposobljenosti in predvsem izurjenosti vsaka vojska in tako tudi slovenska, razen učilnic in kabinetov potrebuje prostor v naravi, katerega imenujemo »vadišče«. Slovenija ima zaradi svoje majhnosti in relativno goste poseljenosti težave, saj imamo le eno deloma ustrezno vadišče, ki je osrednje vadišče Slovenske vojske (OSVAD SV) na Počku pri Postojni.

Na tem prostoru je OSVAD SV, že od časa avstro-ogrske monarhije namenjen urjenju vojakov različnih vojska, na njem so izvajali vojaške vaje tudi Italijani v času okupacije dela slovenskega prostora, torej kot okupatorjeva vojaška sila in nato od leta 1945 pa vse do osamosvojitve vojaki JLA. Slovenska javnost je imela in ima še danes priložnost spremljati spore med občino Postojna in državo. Postavljanje številnih pogojev in zahtev občine do MORS so postale nekakšna stalnica. Različni interesi, med katerimi prevladujejo politični, zmagujejo nad splošnimi interesi in lokalne skupnosti očitno ne zanima državni interes na področju uresničevanja obrambne sposobnosti lastne države in njene vojske. Veljalo bi razmisliti, da bi zaradi svoje pomembnosti za nacionalno obrambo navedeni dolgoletni zaplet moral reševati in rešiti Državni zbor RS.

Odmerjeni prostor ne daje priložnosti opisovanja tudi nekaterih drugih elementov, pomembnih za bojno pripravljenost SV. Recimo opremljenost SV, ki je zaradi nerazumnega zmanjševanja obrambnega proračuna v letih 2009-2015 dosegla raven, ki jo tudi z bistveno več sredstev, ki so zagotovljena v Zakonu o investicijah v SV za obdobje 2021-2027, ne bo moč nadomestiti. To je povzročilo tudi kadrovski osip, ki pa po izjavi načelnika GŠ SV že kaže rahle znake »okrevanja«. Kljub temu pa bo potrebno še veliko trdega dela, predvsem pa razumevanja politike, da s svojimi odločitvami ponovno ne povzroča še dodatnih težav.

NAMESTO ZAKLJUČKA

V prihodnjih dneh se bo gotovo razvila živahna razprava o tem, ali v razmerah pandemije korona virusa in ob pomanjkanju bolniških zmogljivosti ter stanju zdravstvenega sistema, izgubi delovnih mest in vedno večjem siromašenju prebivalstva nameniti tako obsežna finančna sredstva za orožje in vojaško opremo. Ponovno bomo imeli priložnost slišati, kako imajo vsi radi svojo vojsko, le da eni nekoliko bolj. Gotovo bodo v teh razpravah sodelovali tudi tisti, ki so takšno stanje povzročili in bodo njihove besede zaradi sedanjih političnih pozicij slišane. Glede na to, da imamo v naši deželi visoko stopnjo »kulture pozabljanja in oproščanja« vsakemu, ki je »naš«, se nihče ne bo spomnil raznih afer, zmerjanj svoje vojske in negativnih ocen njene pripravljenosti, ki že mejijo na izdajo obrambne sposobnosti države. Tudi govorjenje o referendumih, kar je seveda legitimna pravica posameznikov in strank, ne prispeva veliko k iskanju rešitve, bolj k izkazovanju nezaupanja do lastne vojske.

V Sloveniji imamo novega in razmeroma mladega obrambnega ministra in tudi načelnika GŠ SV. Izjave ministra Mateja Tonina in načelnika GŠ Roberta Glavaša glede načrtov opremljanja so dovolj jasne in vlivajo zaupanje, da bodo načrtovana sredstva porabljena transparentno in da bodo bistveno prispevala k pripravljenosti SV najprej za nacionalno obrambo in nato tudi za delovanje v zavezništvu. Takšna stališča obeh za obrambo države najbolj odgovornih imajo na pripadnike vojske velik in pozitiven vpliv, ne glede na izjavo vrhovnega poveljnika, da v sedanjem trenutku

ne potrebujemo »vojaške moči«,pač pa sočutje. Vendar se vojaška moč ne ustvari prek noči, ampak je to proces, ki zahteva leta in leta usposabljanja in urjenja, kar smo imeli priložnost doživeti v pripravah na osamosvojitvev.

Uspehu pri iskanju ustrezne rešitve bi gotovo pripomogel razmislek o več namenskosti nabavljenih sredstev. Današnje razmere in tiste, ki smo jim že bili priča (epidemija, žled, poplave, nesreče v gorah ipd) so priložnost, da odgovorni ponovno razmislijo o povečanju zmogljivosti vojaške sanitete, nekaterih rodovnih zmogljivostih (inženirska sredstva, sredstva za RKBO in ZO, zvez in informatike ipd.) in zmogljivosti za kibernetško obrambo. Res pa je, da brez razvoja osnovnih rodov kot sta pehota in oklepne enote, ki v sodobnem času vključuje tudi daljinsko vodene letalnike in vozila, ni nobene vojske. Ob vsem prej napisanem pa ne smemo pozabiti na ljudi - ti so osnova vsake vojske. Zato tako, kot je treba nameniti sredstva za tehniko, jih je treba tudi za ljudi. Samo ljudje - vojaki, dobro opremljeni, usposobljeni in izurjeni ter z visoko moralo bodo zagotavljali varnost in vojaško obrambo Slovenije ter njenih državljanek in državljanov.

Mogoče bo trezna politična in strokovna razprava, ki jo prinaša načrtovana investicija, pripomogla k temu, da se bo nehala politizacija SV in se bo povečalo razumevanje pristojnosti politike in dolžnosti vojakov.

To ni pomembno samo zaradi v besedilu obravnavane teme, ampak zaradi razmer v celotni družbi, ki so bistveno drugačne od tiste, o kateri smo sanjali v devetdesetih letih minulega stoletja.

Ladislav Lipič,
upokojeni general SV